

FRANTIŠEK GELLNER

GELLNER

SPISY II

**POVÍDKY
A SATIRY**

SPISY

FRANTIŠEK GELLNER – SPISY II

František
GELLNER

POVÍDKY
A SATIRY

2011

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umísťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takového sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© Carpe diem, 2011

Editor © Michal Huvar, 2011

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-87195-22-2

*Cesta do hor
a jiné povídky*

Cesta do hor

O životě starých Slovanů nemáme nijakých přesných a spolehlivých záznamů, a jazykozpyt musí nám nahražovati scházející dějinné prameny. Pozorujeme-li naši mluvu, shledáme i beze vší vědecké průpravy, že sloveso píti je stejného kmene jako pivo, kdežto podstatné jméno voda se svrchu uvedeným slovesem v žádném jazykovém vztahu není. Z čehož následuje, že již staří Slované pivo za určené k pití považovali, vodě jiné obory zužitkování poukazující.

Vděčně potomstvo vážilo si drahocenného odkazu předků a název plzeňského či prostě českého piva hlásá slávu národa po celém světě a činí zároveň cizí země a říše pro věrné syny vlasti obyvatelný. Čechovi menšího sebezapření je třeba k pobytu mezi odvěkými německými nepřáteli než v kruhu bratří Slovanů, kteří však o dobrý doušek špatně mají postaráno. Z jižních zemí habsburského mocnářství utíkají čeští úředníci po nedlouhé době s výkřikem nejhlubšího zklamání: Není tam piva!

Starý Peregrin Vobloha měl pravovárečný dům – sice ne v Plzni, ale tím spíše mohl si každého roku svou várku odpít. V nejbližším okolí města byly ještě čtyři pivovary, a Peregrin často v neděli ubíral se do některého z nich s celou svou rodinou na výlet. Vedl za ruku malého Emánka, a když přišli za město, dával otec synovi vzácná poučení v zeměpise a místopise kraje. „Tamhle,“ vykládal, ukazuje svou holí, „leží Praha. To je hlava českého království a jsou tam veliké restaurace a pivovary, Choděrovy, U Fleků, U Kuřího oka. Tam v tu stranu je Plzeň, tam dostaneš u Salcmanů za osm

krejcarů nejlepší plzeňské, plnou sklenici bez pěny. A tadyhle tím směrem je Vídeň, sídlo rakouských panovníků; taky je tam dobrá hospoda, Liberecký Pajzl, blízko nábreží. A vidíš v dálce ty hory? To je chudý kraj. Špatná půda, bídný dobytek, a pivo tam vůbec není k pití. Pijou tam většinou kmínku a alaš.“

Emánek vstoupil záhy do šlépějí svého vážného otce. Začal chodit buď sám nebo se stejně starými městskými synky do útulné hospody na náměstí, kde posluhovala – ovšem často se střídající – sklepnice.

Hoši navštěvovali oblíbenou svou místnost hlavně v odpoledních hodinách, kdy jiných hostů bylo pomálu, ale ne snad proto, že by byli měli strach před přísnými rodiči! Stalo se, že Peregrin Vobloha také náhodou v týž čas zapadl do této hospody. Sedl si pouze k jinému stolu, a když se napil, obrátil se přes celou místnost k svému synu a pravil rozvázným hlasem: „Emane, nějaké pivo si můžeš koupit, abys zesílil, ale nekuř! Zkazíš si jen plíce!“

Přesto naučil se Eman i polykat kouř i pouštět nosem i dělat kolečka, ale ustálil se konečně na viržinkách. V ochutnávání piva vyrovnal se brzy nejlepším mužům obce a při prvním doušku rozeznal malorohozecké od klášterského. Jinak prožíval svoje jinošská léta jako všichni ostatní mladí lidé, zhasínal svítilny, sepral se se strážníkem a ponocnému utekl s halapartnou.

Pozvolna přidržoval otec Peregrin svého synka k vážnému životnímu povolání a sotva dvacetiletého poslal jej poprvé za různými nákupy do Prahy. „Vyhledej hostinec U Mariánského obrazu,“ pravil posléze, „budeš-li mít hlad a žízeň, a jdi se tam občerstvit!“

Studenou telecí, kterou mu otcova hospodyně dala s sebou na cestu, snědl Eman, než vlak dojel na první stanici. Jakmile pak v Praze sestoupil s vlaku, pocítil znovu hlad a žízeň, i počal se sháněti po hostinci U Mariánského obrazu. Ptal se lidí, jeden ho posílal nalevo, druhý napravo, a bylo již odpoledne, když hledanou místnost našel. Pojedl, popil si, pak se podíval na hodinky a vida, že hodina odjezdu se blíží, šel zase na nádraží a přijel domů, pro hledání Mariánského obrazu nic ze vznesených naň úkolů nevyřídil.

Pozdější obchodní cesty Manovy byly již šťastnější a získal si jimi naprostou spokojenost otcovu. Z jedné takové cesty přivezl si Emanuel Vobloha taky nevěstu, zrovna z těch hor, o kterých mu jeho otec jako malému chlapci vykládal, že se tam nic pořádného nerodí a pivo tam není k pití.

Emanova vyvolená byla jednou z osmi dcer evangelického faráře. Novomanželé byli po evangelicku sezdáni, a Eman musil podepsat revers o příslušnosti ženského svého potomstva k evangelické církvi. V rodném městě, které bylo dočista katolické – až na několik židů – sňatek s pastoremovou dcerou nijak Emanovi neubral oblíby, ba i jemnostpán děkan hrál dále s mladým i starým Voblohou karty, jako by se nic nebylo stalo.

Po veselce jel Eman s mladou svou paní do Prahy a do Vídně, za čtrnáct dní se vrátili, ale pak ještě se nikde neukazovali. Tu potkal mladého Voblohu soused Kadlátko, truhlář a obchodník rakvemi, a řekl mu: „Emane, mně se zdá, že jsi pod pantoflem.“

Na důkaz své mužné nezávislosti šel Eman s milým přítelem a nevrátil se až k ránu, a to byl trochu chybný na chůzi. Mladá paní se dala do pláče, když svého zbloudilého chotě spatřila, chodila po domě se sepjatýma rukama jako vyjevená, a zatím

co Eman vyspával, psala dopis plný nářků svým rodičům.

K odeslání této první stížnosti ovšem nedošlo, neboť než psaní několikrát proudem slz zkažené bylo opravdu dohotovené, byl již spánkem osvěžený manžel na nohou a dovedl se ženě tak pěkně zalichotit, že se zase smířila. Však se Eman v tom vyznal! Byl vůbec hezký člověk, pomešší, s veselýma očima novorozeněte, a chtěl-li, dovedl vytahovat obočí navrch hlavy. Když se rozněžnil, hladil svou manželku po rukou a po zádech jako kocour, nazýval ji nejsladšími jmény a chválil její krásu, její černé vlasy a její ztepilý vzrůst. „Nevím, nevím,“ říkával, „tam u vás v horách koně jsou malí, krávy taky – a ty jsi taková dlouhá!“

Otci Peregrinu nastaly šťastné doby druhého mládenectví. Uchýlil se do soukromí, zůstával však v témže domě jako syn a snacha, u které se také stravoval. Ovšem ponejvíce jedl v hospodách. Již o desáté hodině dopoledne zašel si na jedno plzeňské, z kterého byly i dvě nebo tři. K tomu snědl malou papričku, někdy taky ještě dušené ledvinky nebo malou roštěnku na cibuli a pak šel domů k obědu. „Ale, tatínku, vždyť nic nejíte!“ naříkala snacha. „To víš, milá holka, starý člověk!“ omlouval se vážně otec Peregrin. Ale ani ta nejhezčí věc nemůže trvat věčně. Jednou po návratu z hospody natáhl se starý Vobloha zrovna mezi dveřmi svého pokoje jak byl široký a dlouhý. Klepla ho mrtvička a byl v pánu.

Tchánova smrt postrašila důkladně mladou paní i dopsala konečně svému důstojnému otci, aby přijel a manželé vpravil rozumnější názory. Pan farář se nedal dvakrát pobízet, byl tu jako na koni, vzal si Emanu stranou a začal mu kázat o alkoholu

a zdrženlivosti. Manovi se přednáška líbila, kýval hlavou a říkal: „Svatá pravda, svatá pravda!“ Ale když důstojný pán počal se obíratí náhlým skolem starého Peregrina Oblohy a nešťastnou zděděnou náklonností jeho syna, nechtěl tomu pan zeť nijak rozumět a dušoval se: „Kolik myslíte, že jich piju? Vždyť já nic nepiju! A tatínek, chudák starý, měl přece už leta...“

Eman si nedovedl odepřít, aby se nepochlubil tchánem farářem svým známým v hospodě. Strejce příliš nepřekvapovalo, že měl kněz děti – vždyť přítomný obchodník sukny měl za ženu dceru katolického pana děkana. Vousy již spíš leckomu se zdály neobvyklými. „To mají všichni kněží od jejich víry,“ vysvětloval ochotně Eman.

Důstojný pán tchán si k velikému překvapení hostinského neporučil ani pivo ani víno ani kořalku, nýbrž sodovku – jako družička. „On nic lepšího nepije,“ vysvětloval zase Eman. „Taky nekouří, ani nešnupe.“

Strejcům to bylo divné i kroutili hlavami, vysypávající popel ze svých dýmek na podlahu.

Na druhý den pravil Vobloha ku svému tchánu: „Dnes bychom mohli jít zase do jiné hospody, kde vás ještě neznají.“ „Milý zeti,“ odvětil farář, „já nejsem žádné zvíře, abyste mne ukazoval po hospodách.“ A přes veškeré úpěnlivé prosby dcery i zetě odjel.

Boží slad chutnal Manovi stále stejně dobře, ale o kouscích, které rozjařený manžel po hospodách a i jinde prováděl, se paní Oblohová málokdy dověděla, a když, tak jen náhodou. Jednou poslala služku s důležitým vzkazem za pánem do hostince. „Co tam pán dělá?“ zeptala se vrátivšího se děvčete. „Zpívá,“ zazněla odpověď. „A proboha, co?“ dělala

se přísná manželka. „Červená růžičko, proč se nerozvívíš?“ odvětila služka a dodala: „On už je trochu nachmelený.“ Toho dne běhala Emanova paní zase celá vyjevená a uplakaná po domě a naříkala: „Takovou hanbu mi dělá! A před cizími lidmi!“

Paní Oblohová málo vycházela, ale sousedky jí donesly zprávu o věci, která budila v městě značné pohoršení. Truhlář a obchodník rakvemi pan Kadlátko zřídil si pohřební ústav, první podnik v toho druhu v celém kraji. Kadlátkovi čistí přátelé, mezi nimi i Eman Vobloha, jezdili s podnikatelem pohřbů po okolních obcích a pomáhali pozůstalým truchlícím zapíjet smutek. Když pak byli pod obraz boží, vlezli si na pohřební vůz, přikryli se černou plachtou a černě přistrojení koně jeli s nimi do města cestou necestou, jak sami chtěli, a příšerný průvod ten naplňoval hrůzou pozdní i ranní chodce.

Řádná žena, jakou paní Oblohová byla, nikdy si nemohla navyknouti na výstřednosti svého chotě. Pití jí bylo i po dlouhých letech manželství stále stejně protivným, jako jí byli proti mysli mužovi přátelé a celá ta pivní společnost i město samo. A poněvadž nelpěla nijak na mamonu, přemlouvala často svého muže, aby pamatoval na své zdraví a odstěhoval se s ní do hor. Líčila s vřelou touhou a láskou zelené vrchy, svěží lesíky a bublající potůčky mezi skalami. Když byl Vobloha v měkké náladě, zdálo se často, že již svoluje. „Vystavíme si sklep a můžeme mít vždy doma soudek dobrého piva,“ říkal. Ale když věc se stávala vážnou, nechtěl o stěhování ani slyšet. „Hlouposti,“ zlobil se, „tady jsme, tady zůstaneme, mně se zde vede docela dobře!“

Hezká farářova dcera pomalu zešedivěla a jejímu muži vypadaly vlasy a tvář zalila červená záplava. Nevedlo se jim zle, až jednou Eman zpozoroval, že se mu večer špatně zouvají boty. Puchly mu nohy. Z počátku chodil o holi, později musil si navléci také bačkory na nohy a tak se loudal po městě. Když ho známí zastavovali a ptali se: „Co se vám to stalo, pane Obloho? Co je s tebou, Emane?“ odpovídal oslovený s jakousi radostnou pýchou, že dovedl udržet v slávě rodnou tradici: „Ale vrazilo se mi pivo do noh!“

Lékaři mu zakázali pít i kouřit, ale Vobloha na to mnoho nedbal, chodil dále se svým přítelem a sousedem Kadlátkem po hospodách, každý týden do jiné, jak měli ve zvyku, a všude se jako obyčejně nakonec zle pohádali. Až kdysi přinesli Emanu lidi domů ve mdlobách, jak sebou uhodil za bílého dne na dlažbu ulice.

Dlouho se zmítal mezi tímto žíznivým údolím a onou věčnou várkou, až se přece jakž takže ze všeho vylízal. Bylo jaro, když zase po několika měsících vstal po prvé z lože a u otevřeného okna vystavoval svou žlutou hlavu a své těžko se otvírající oči teplým slunečním paprskům.

Po nepravidelné dlažbě náměstí hrčel těžký povoz a náhle zrovna pod oknem Emanovým zastavil. Vobloha se podíval dolů a viděl pohřební vůz, na něm kříž s vlajícím závojem a do vozu zapřažené černě přistrojené koně s chocholy na hlavách. Na kozlíku seděl soused Kadlátko a křičel nahoru do okna: „Tak co, Emane, svezeme se?“

Uzdravujícímu se Voblohovi udělalo se zas docela na měkko, převrátil se nazpět do pohovky a byl hezkou chvíli bez sebe. Jeho věrná choť s pomocí služky odnesla ho do postele, třela ho

octem a plakala rozhořčením nad nešetrností surových lidí.

Když přišel Eman zase k sobě, pravila mu jeho žena: „Jak vidíš, tady zůstat nemůžeme. Pojedeme k nám, tam budeš v bezpečí před vším rozčilováním.“ „Jak chceš, maminko,“ odpověděl skromně Eman. A nedlouho potom odvážel starobylý vůz, tažený dvěma koni, do peřin zabaleného měšťana Emanuela Voblohu v průvodu starostlivé jeho choti tam do těch hor, kde jsou krávy malé jako kozy, žně až někdy na podzim, a kde pivo vůbec není k pití.

1913

OBSAH

CESTA DO HOR A JINÉ POVÍDKY (1914)

Cesta do hor.	7
Sebevrah Nečásek.	15
Otec.	21
Můj společník z cest.	27
Sport a zdraví.	35
Konkurenti.	42
Štika.	53
Miltiades, vítěz maratonský.	62
Výhody nešťastné lásky.	68
Marta.	75
Kalokagathie.	83
Smysl života.	91
Pan oficiál se žení.	100
Katonova poslední četba.	109
Závěť strýce Jindřicha.	117

POVÍDKY A SATIRY (1927)

Inzerát.	129
Estét.	132
Povídka s rodozpytem.	137
Čokoládový dort.	141
Duch Plutarchův.	146
Zaviněná krida.	153
Obchod mrtvolami.	159
Vojtíšek jde zachraňovat lidstvo.	165
Maloměstská intrika.	202
Staří a mladí.	210
Tichý život.	217
Syn nemajetných rodičů.	225
Starosta náboženské obce.	232
Kandidatura doktora Vidučky.	238
Životní osudy.	247

Sluha.....	256
Úspěch.....	265
Děti.....	273
Čestný dar.....	282
Hynek Rež.....	289
Studentská láska.....	298
Čestný soud.....	307
Tchyně.....	316
Dobyvatelé.....	325
Cesta okol půl světa za 14 dní.....	334
Občanská povinnost.....	343
Miláčku.....	352
Přemysl Otakar a nevinná panna.....	360
Vzpomínka z ateliéru.....	368
Dobrá rodina.....	377
Právní porada.....	385
Sociální a psychologický rozbor staromládenectví.....	392
Polokritické ocenění nudy.....	400
<i>Ediční poznámka.....</i>	<i>407</i>

SPIŠY II

FRANTIŠEK GELLNER
POVÍDKY A SATIRY

Uspořádal Miloslav Hýsek

K vydání připravil Michal Huvar

Sazbu upravil a sazbu provedl Jan Huňář

Vydalo nakladatelství Carpe diem

jako svou 128. publikaci

v Brumovicích roku 2011

Vydání třetí (v Carpe diem druhé)

www.carpe.cz

KNIHY, CD, DVD, E-KNIHY

nakladatelství si můžete objednat na adrese:

Carpe diem, 691 11 Brumovice 175, Czech Republic

(tel. 737 444 221; e-mail: carpe@carpe.cz)

ISBN 978-80-87195-22-2